

ทักษะทางสังคมของสามเณร: ต้นทุนและความท้าทายในการจัด การศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย*

SOCIAL SKILLS OF NOVICE MONKS: COSTS AND CHALLENGES IN ORGANIZING EDUCATION WITHIN THE THAI SANGHA

พระมหาประวิทย์ จำนิล¹ และ พระมหาเกรียงศักดิ์ วิถีชัย²

Phramaha Prawit Jamnil¹ and Phramaha Kriangsak Witheechai²

¹โรงเรียนวชิรมกุฏ

¹Wachira School, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: pravit.jamnil@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 4 มกราคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 6 มกราคม 2569

Received 14 November 2025; Revised 4 January 2026; Accepted 6 January 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์สถาบันการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยในการบูรณาการทุนทางสังคม วิธีชีวิตตามวัฒนธรรมชาวพุทธ และหลักศีลธรรมในกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของสามเณร สถานศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยมีบริบทเฉพาะที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ในวัดและชุมชน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะ เช่น ความมีวินัย ความเรียบง่าย และคุณธรรมจริยธรรม วัดยังมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางของชุมชนที่ส่งเสริมความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการเรียนรู้ทางสังคม จึงเป็นพื้นที่ธรรมชาติในการฝึกทักษะทางสังคมของสามเณรผ่านการดำรงชีวิตประจำวันและกิจกรรมของวัด อย่างไรก็ตาม

Citation:

* พระมหาประวิทย์ จำนิล และ พระมหาเกรียงศักดิ์ วิถีชัย. (2569). ทักษะทางสังคมของสามเณร: ต้นทุนและความท้าทายในการจัดการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 4(1), 19-39.

Phramaha Prawit Jamnil and Phramaha Kriangsak Witheechai. (2026). Social Skills Of Novice Monks: Costs And Challenges In Organizing Education Within The Thai Sangha. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(1), 19-39.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ความท้าทายหลักอยู่ที่การประสานระหว่างกรอบจารีตและศีลธรรมของวัดกับความต้องการของสามเณรในวัยเยาว์ที่อยู่ระหว่างการค้นหาตนเอง ซึ่งอาจส่งผลต่อการปรับตัวและแรงจูงใจในการศึกษาต่อในเพศบรรพชิต การพัฒนาทักษะทางสังคมจึงควรอาศัยแนวทางเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงหลักธรรมคำสอนกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างหลักศีลธรรมและทักษะชีวิตร่วมสมัย บทความเสนอว่า หลักการทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานของการจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมให้แกสามเณรได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากสถาบันการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยสามารถบูรณาการทุนทางสังคม วัฒนธรรม และพุทธธรรมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ก็จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อโลกสมัยใหม่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ทักษะทางสังคม, การจัดการศึกษา, โรงเรียนพระปริยัติธรรม, สามเณร, การศึกษาคณะสงฆ์ไทย, วัดและชุมชน

Abstract

This article aims to analyze the educational institutions of the Thai monastic community in integrating social capital, Buddhist cultural lifestyles, and moral principles into the educational process to promote social skills among novice monks. Monastic educational institutions in Thailand have unique contexts in which students reside in temples and communities, which serve as important social capital in developing characteristics such as discipline, simplicity, and moral ethics. Temples also play a significant role as community centers that foster trust, cooperation, and social learning, making them natural environments for novice monks to practice social skills through their daily lives and temple activities. However, the main challenge lies in reconciling traditional and moral frameworks of the temple with the needs of young novices who are in the process of self-discovery, which may affect their adaptation and motivation to continue their monastic studies. The development of social skills should therefore employ an integrated approach that links core teachings with practical learning, in order to create a balance between moral principles and

contemporary life skills. The article proposes that Buddhist principles can be applied as foundations for organizing activities or curricula to effectively develop life and social skills among novice monks. If educational institutions of the Thai monastic community can successfully integrate social capital, culture, and Buddhist teachings in a balanced manner, it will help elevate the quality of education to sustainably meet the demands of the modern world.

Keywords: Social skills, Educational management, Pariyattidhamma schools, Novice monks, Thai Sangha education, Temples and communities

บทนำ

โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการศึกษาพื้นฐานของรัฐ (ควาภาพงษ์, ชนาธิป, 2564) ในสถานการณ์ปัจจุบันโรงเรียนพยายามปรับบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทเทคโนโลยีและนโยบาย Thailand 4.0 ขณะเดียวกันระบบการศึกษาปริยัติธรรมเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาทั่วไปของรัฐและใช้กรอบไตรสิกขาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน. การปรับบริหารงาน ระบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องได้รับการชี้แนะแนวทางเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุค Thailand 4.0 (พระมหาอรุณชัย ญาณธโร และคณะ 2563) โรงเรียนมีภาคีที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายในการดำเนินงานในฐานะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้อำนวยการเจ้าอาวาส คณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษา พยายามนำกรอบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามาเป็นขบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์สำคัญของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา (พนัด ดั่งดีลี และคณะ 2567). ความจำเป็นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้บริหารคือบุคคลสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพในการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับทิศทาง Thailand 4.0 เพื่อจัดการการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบได้มีประสิทธิภาพ ความซับซ้อนของความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่มทำให้การประสานนโยบาย อุดมการณ์ และการปฏิบัติจริงเป็นความท้าทายสำหรับการตัดสินใจเชิงบริหาร (ธวัชชัย แก้วสิงห์ และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ 2561) นอกจากนั้นบริบทความเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาของรัฐคณะสงฆ์จึงต้องพิจารณาบูรณาการทั้งมิติศาสนาและมิติระบบการศึกษาแห่งชาติ (ควาภาพงษ์ ชนาธิป 2021)

ความสำคัญของทักษะทางสังคมในการปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้รับการยอมรับมากขึ้นในภาคส่วนต่าง ๆ เนื่องจากทักษะเหล่านี้จำเป็นสำหรับการสื่อสารการทำงานร่วมกันและการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพในบริบทของโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทักษะทางสังคมไม่เพียง แต่ช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานของแต่ละบุคคล แต่ยังนำไปสู่ความสามัคคีและความก้าวหน้าของสังคมด้วย นอกจากนี้ทักษะทางสังคมเช่นการสื่อสารความเป็นผู้นำและความสามารถในการปรับตัวมีความสำคัญต่อความสำเร็จในอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการธนาคารและการสื่อสารโทรคมนาคม (Fagoulis & Phillips, 2011) หลายหน่วยงานให้ความสำคัญกับทักษะเหล่านี้ในระหว่างกระบวนการจ้างงานและพัฒนาพนักงาน ซึ่งบ่งชี้ถึงความสำคัญในการบรรลุเป้าหมายทางวิชาชีพ (Fagoulis & Phillips, 2011) การรวมการสอนอย่างเป็นทางการในทักษะทางสังคมเข้ากับหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคตในตลาดงานที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว (Васильев & Petkova, 2025)

ทักษะทางสังคมมีส่วนช่วยในการยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของชุมชนในการเผชิญกับความท้าทายระดับโลกเช่นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (Kaur et al., 2024) การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์แบบองค์รวมได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีของแต่ละบุคคลและความก้าวหน้าทางสังคม ดังที่เน้นจากการค้นพบ OECD (Miyamoto et al., 2015) ในทางกลับกัน ในขณะที่การเน้นทักษะทางสังคมมีความสำคัญ แต่บางคนโต้แย้งว่าทักษะและความรู้ทางเทคนิคยังคงมีความสำคัญเท่าเทียมกันในการนำทางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บ่งชี้ว่าแนวทางที่สมดุลในการพัฒนาทักษะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับตัวที่ครอบคลุม

บทความนี้มุ่งศึกษาต้นทุนผู้เรียนในระบบการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย ซึ่งได้แก่สามเณร เมื่อวชเป็นสามเณรการใช้ชีวิตย่อมแตกต่างจากเยาวชนทั่วไปที่อยู่กับครอบครัว การปรับตัวให้อยู่ได้กับสังคมที่มีจำนวนสมาชิกใหม่และใหญ่กว่าเดิม ภายใต้กฎระเบียบของวัดวินัยทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตัวภายใต้รูปแบบวัฒนธรรมวิถีวัดในสังคมไทย เป็นกรอบที่ยึดเป็นแนวปฏิบัติของสามเณร ซึ่งชีวิตนั้นยึดโยงกับสังคม จิตวิญญาณ ความคาดหวังทางสังคม และกฎระเบียบ ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายสำหรับสามเณรในการใช้ชีวิตอยู่ในวิถีวัฒนธรรมวัดไทย แต่สิ่งเหล่านี้ช่วยหล่อหลอมทักษะทางสังคมให้กับสามเณรได้อีกทางหนึ่ง ดังคำอธิบายของพระสวัสด์เฉดอิม

“เมื่อบรรพชาแล้ว สามเณรต้องจากบ้านเพื่ออาศัยในวัด....จากที่เคยอยู่กับพ่อแม่พี่น้องต้องมาอยู่วัด ท่ามกลาง ผู้ที่ไม่คุ้นเคย ความเกรงกลัว ความวิตกกังวล ความรู้สึกหวั่นไหว และความรู้สึกอ้างว้างเดียวดายย่อมเกิดขึ้นแน่นอน... เมื่อมีใครทำให้ไม่พอใจ หรือถูกดู หรือมีความทุกข์ใจ ต้องการจะออกจากวัด....ก็ไม่สามารถทำได้เช่นเด็กทั่วไป จึงทำให้เกิด ความเครียดได้ง่าย การเป็นสามเณรจึงต้องมีความอดทนสูง ต้องรู้จักปรับตัว...” (พระสวัสดิ์ เฉิดอิม, 2548: 57-58)

ดังนั้น การใช้ชีวิตในเพศบรรพชิตของสามเณรในสภาพแวดล้อมวิถีวิตเป็นพื้นที่เรียนรู้ในชีวิตจริงที่จะพัฒนาทักษะทางสังคม โดยเฉพาะการปรับตัวให้สามารถอยู่กับคนมากมายและหลากหลายได้อย่างมีความสุข วิถีปฏิบัติแบบวัดนั้นจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่าสภาพแวดล้อมเหล่านี้ช่วยยกระดับทักษะทางสังคมสำหรับสามเณรอย่างไร ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้สามเณรไม่สามารถยกระดับทักษะทางสังคมภายใต้บริบทดังกล่าว จนบางครั้งยอมแพ้จนต้องลาสิกขาไป อีกทั้งรูปแบบปฏิบัติในวิถีวิตนั้นควรได้รับการปรับปรุงอย่างไรที่จะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับสามเณรสามารถเรียนรู้และนำมาปรับใช้ในชีวิตเมื่อพวกเขาเติบโตขึ้น จึงเป็นโจทย์ท้าทายสำหรับสถานศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยในฐานะสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการให้ทั้งความรู้และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้ดีขึ้นไปพร้อมกัน ภายใต้ต้นทุนที่เป็นวัฒนธรรมปฏิบัติแบบวัดในสังคมไทย บทความนี้จะนำเสนอ บทบาทต้นทุนทางสังคมของผู้เรียนสถานศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย ที่โอบล้อมด้วยบริบทของของวัดและชุมชนในฐานะ “ทุนทางสังคม” คุณลักษณะของผู้เรียน เช่น ความมีวินัย ระเบียบง่าย แต่ขาดประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก และการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งเสริม/จำกัดการสร้างทักษะทางสังคมของสามเณร ในขณะเดียวกันบทความนี้ยังสะท้อนความท้าทายของสถาบันการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยในการบูรณาการต้นทุนทางสังคม วิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมชาวพุทธ ตลอดจนหลักศีลธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติของสามเณร ให้เขามาดูแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับสามเณรได้อย่างไร และควรมีการปรับปรุงอย่างไรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัดและชุมชนในฐานะทุนทางสังคมที่เป็นพื้นที่ฝึกทักษะทางสังคมของสามเณร

วัดมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมภายในชุมชนโดยการส่งเสริมความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายสังคมพวกเขาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการโต้ตอบ

ทางสังคมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสนับสนุนชุมชนซึ่งมีส่วนช่วยในการเป็นอยู่ที่ดีโดยรวมและความสามัคคีส่วนต่อไปนี้สรุปวิธีการต่าง ๆ ที่วัดช่วยเพิ่มทุนทางสังคม วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่รวบรวมชุมชนอำนวยความสะดวกในการโต้ตอบทางสังคมระหว่างกลุ่มที่หลากหลายซึ่งจะช่วยเพิ่มความไว้วางใจและความร่วมมือ(Ito et al., 2017) (Tiwari & Vij, 2024) ทั้งยังเปิดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมและพิธีกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ร่วม ทั้งยังมีบทบาทเป็นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ โดยใช้ทรัพยากรและเครือข่ายชุมชนเพื่อสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดี(Pornsiripongse et al., 2014) แนวทางนี้ไม่เพียง แต่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างความผูกพันระหว่างรุ่นภายในชุมชน(Pornsiripongse et al., 2014) นอกจากนั้นวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์การศึกษารักษามรดกทางวัฒนธรรมและส่งคุณค่าที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม(Tiwari & Vij, 2024) จึงถือได้ว่าวัดมีบทบาทในการช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานร่วมกันของชุมชนและการพัฒนาทุนทางสังคม(Rabaioli & Vilpoux, 2018)

วัดไทยหลายวัดมีบทบาทในการทำหน้าที่สถานที่ให้การศึกษาและถ่ายทอดความรู้ บทบาทดังกล่าวก่อให้เกิดพื้นที่ทางสังคมในการถ่ายทอดความรู้ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนทั่วไป ซึ่งองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารหลักธรรมคำสอน เรื่องเวรกรรม บาปบุญคุณโทษ และหลักศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการถ่ายทอดจริยธรรมชุมชน เช่นการเคารพผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่กับผู้น้อย ลูกศิษย์กับอาจารย์ พระกับเณร เป็นต้น (นฤพนธ์ ดังวิเศษ, 2558) บทบาทของวัดที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายทางสังคมจึงถือเป็นพื้นที่สำคัญให้สามเณรได้มีโอกาสได้ฝึกทักษะทางสังคมแบบธรรมชาติที่แทรกซึ่งอยู่ในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัด

แม้ว่าวัดจะช่วยเพิ่มทุนทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ แต่สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักว่าประสิทธิภาพของวัดอาจแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชนและความสามารถในการปรับตัวของแต่ละวัดในอันที่จะตอบสนองความต้องการของสังคมร่วมสมัย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าวัดจะเป็นสถาบันทางสังคมที่มีค่า แต่ผลกระทบอาจถูกจำกัด หากไม่มีการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของชุมชนอย่างเข้มแข็ง

ในขณะที่ชุมชนก็มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมซึ่งจะช่วยเพิ่มแง่มุมต่างๆของชีวิตชุมชนรวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจสาธารณสุขและความปลอดภัยทุนทางสังคมซึ่งโดดเด่นด้วยความไว้วางใจบรรทัดฐานและเครือข่ายส่งเสริมความร่วมมือและการดำเนินการร่วมกันในหมู่สมาชิกชุมชนความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันนี้มีความสำคัญต่อการส่งเสริมแนวทาง

ปฏิบัติที่ยั่งยืนและปรับปรุงสวัสดิภาพชุมชนโดยรวม ในมิติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจทุนทางสังคมอำนวยความสะดวกในการเติบโตทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นผ่านความพยายามร่วมกัน ซึ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและเพิ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Alwiya, 2024) เช่นการท่องเที่ยวในชุมชนหากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างเครือข่าย ยิ่งทำให้สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวและการลงทุนได้เป็นอย่างดี (Herdianti et al., 2022) หากมองในมิติทางด้านการสาธารณสุขชุมชนถือเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยเพิ่มการดำเนินโครงการสาธารณสุขโดยการส่งเสริมความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างผู้อยู่อาศัย นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการริเริ่มด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น (Iwan et al., 2024) ตัวอย่างในทางปฏิบัติที่เห็นได้ชัดเจนคือการขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพชุมชนผ่านเครือข่ายสังคมทำหน้าที่เป็นช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลด้านสุขภาพเพื่อให้แน่ใจว่าสมาชิกชุมชนได้รับการแจ้งและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ(Iwan et al., 2024) นอกจากนี้ชุมชนเองยังถือเป็นต้นทุนที่ดีในการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสมาชิกในชุมชนช่วยเพิ่มการรับรู้ความปลอดภัยของชุมชนเนื่องจากความไว้วางใจในหมู่ผู้อยู่อาศัยส่งเสริมความร่วมมือกับการบังคับใช้กฎหมายซึ่งจะช่วยลดอัตราการอาชญากรรม ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการระดมทรัพยากรในช่วงเหตุฉุกเฉินเพิ่มความยืดหยุ่นของชุมชน (TICAL, 2024) ในทางกลับกัน ในขณะที่ทุนทางสังคมสามารถเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ก็อาจนำไปสู่แนวทางปฏิบัติด้านการยกเว้นหากไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งอาจทำลายความสามัคคีในชุมชนได้เช่นกัน

แม้ชุมชนจะมีบทบาทสำคัญต่อการเป็นต้นทุนทางสังคมที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน อย่างไรก็ตามวัดในชุมชนยังถือเป็นเครือข่ายหรือหนึ่งในสมาชิกสำคัญของชุมชน แม้กิจกรรมชุมชนอาจจะไม่ได้มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา แต่ส่วนใหญ่การจัดกิจกรรมของชุมชนมักใช้พื้นที่วัดเป็นสถานที่จัดกิจกรรม วัดในฐานะเจ้าของสถานที่ย่อมเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเป็นภาคีร่วม ดังนั้นทักษะการสื่อสารและการให้บริการที่ดีต่อชุมชนถือเป็นทักษะทางสังคมโดยธรรมชาติที่หล่อหลอมให้สามเณรได้มีโอกาสเข้าร่วมอำนวยความสะดวกแก่ญาติโยมที่เข้ามาขอใช้พื้นที่ทำกิจกรรมทางสังคมภายในวัด ในขณะเดียวกันการได้รับคำชื่นชมจากชาวบ้านนั้น ถือเป็นภาระประเมินโดยวิธีชุมชนต่อทักษะทางสังคมของพระสงฆ์หรือสามเณรภายในวัดอีกทางหนึ่ง

สามเณร: ทักษะทางสังคม ภายใต้ ความวัยเยาว์ ความคิด ความเพ้อฝัน กฎระเบียบและศีลธรรม

งานวิจัยของนฤพนธ์ ด่วงวิเศษ (2558) ได้สะท้อนตัวตนของสามเณรให้เห็นโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาทักษะทางสังคมภายใต้ความต้องการของตนเองและกฎระเบียบของวัดและกรอบศีลธรรมที่เป็นจารีตทางพระพุทธศาสนา ความท้าทายสำคัญวัยเยาว์ในสถานะของสามเณรคือการปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎระเบียบทางศีลธรรมที่ ผู้ใหญ่เชื่อว่าเป็นแนวทางที่จะพัฒนาพฤติกรรมที่ดีงามกับเด็กในสถานะสามเณรได้เป็นอย่างดี การบวชเป็นสามเณรจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ลูกหลานเป็นคนดี ซึ่งแนวคิดนี้เป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่ส่งต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

วัยเยาว์กับการอยู่ภายใต้กฎระเบียบเป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะสวนทางกัน แต่การรับรู้ถึงวัฒนธรรมวัดของสังคมไทยร่วมไปถึงเด็กเยาวชนทั่วไป ถึงการยอมรับที่จะต้องปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎระเบียบศีลธรรมเมื่อต้องบวชเข้ามาอยู่ในวัดความพยายามที่จะอยู่ภายใต้กฎระเบียบสำหรับสามเณรบางรูปอาจมีข้อจำกัด หลายๆวัดเข้าใจดีในธรรมชาติของเด็กจึงจำเป็นต้องมีพระอาจารย์เป็นผู้ควบคุมดูแล ให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ เช่น การจะออกไปนอกวัดต้องขออนุญาต ชีวิตของเณรจึงเป็นชีวิตที่อยู่ในการควบคุมตรวจสอบตลอดเวลา ถือเป็นการฝึกทักษะทางสังคมในการเคารพกฎระเบียบทางสังคมและการควบคุมความคิดและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสามเณรเอง (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2558)

สามเณรส่วนใหญ่เข้ามาบวชเรียน แม้การรูปแบบการศึกษาของคณะสงฆ์อาจจะไม่หลากหลายให้เลือกเรียนได้ตามใจชอบ หลักสูตรนันทกรรมบาลนั้นถือเป็นการศึกษาที่พระภิกษุสามเณรพึงต้องศึกษาเล่าเรียนเพราะถือเป็นหนึ่งในการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย นอกจากนั้นสามเณรบางรูปยังต้องเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่บางรูปอาจมองว่าเป็นภาระหนักมากขึ้นในการเรียนทั้งสองหลักสูตรพร้อมกัน (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2558) อย่างไรก็ตามการอดทนและพยายามศึกษาเล่าเรียนถือเป็นการฝึกทักษะชีวิตอย่างหนึ่งที่จะหล่อหลอมให้สามเณรมีความอดทนเรียนรู้ว่าความสำเร็จนั้นไม่ได้มาได้อย่างง่ายดาย

สิ่งที่ท้าทายที่สำคัญที่สุดคือความคิดของสามเณรเอง ซึ่งโดยธรรมชาติของวัยรุ่นที่มีความเพ้อฝัน หรืออาจจะสับสนในการค้นหาตนเอง ความอยากรู้อยากเห็นเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญในการตัดสินใจคงอยู่ในสถานะของการเป็นสามเณรหรือไม่ บางรูปอยู่ในสถานการณสองจิตสองใจจนสุดท้ายอาจตัดสินใจสีกไปสู่เพศฆราวาสได้ ดังนั้นการดำรงอยู่ในสถานะสามเณรที่ต้องอยู่ในกฎระเบียบ กับการเป็นเด็กที่ซุกซน คือสองสิ่งที่แตกต่างกันแต่ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน

ดังนั้น เด็กชายที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กและวัยรุ่นและเข้ามาบวชเป็นสามเณรที่อยู่ภายใต้การอุปการิตของพระพุทธศาสนา ยังอาจแสดงพฤติกรรมเหมือนกับเด็กทั่วไปที่ต้องการทำตามใจตัวเอง ชอบเล่น ชอบสนุก มีสมาธิสั้นงอแง ทะเลาะกัน พร้อมทั้งจะละเมิดกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ตลอดเวลา (นฤพนธ์ ดวังวิเศษ, 2558) แต่การเรียนรู้กับอารมณ์และพฤติกรรมต่างๆ ของตนเองก็จะเป็นบทเรียนการฝึกฝนทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมโดยธรรมชาติผ่านวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันไปในตัว

ความไม่สมดุลระหว่างการเสริมสร้างความรู้กับทักษะชีวิตร่วมสมัยสำหรับผู้เรียน

ความไม่สมดุลระหว่างหลักการและทักษะชีวิตร่วมสมัยส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการกับความท้าทายสมัยใหม่ แม้ว่าหลักการพื้นฐานเช่นจริยธรรมและค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญ แต่การขาดทักษะชีวิตในทางปฏิบัติสามารถขัดขวางการพัฒนาส่วนบุคคลและความสามารถในการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่รวดเร็วในปัจจุบัน ความไม่สมดุลนี้อาจนำไปสู่ความยากลำบากในการตัดสินใจการควบคุมอารมณ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งมีความสำคัญต่อความสำเร็จทั้งในด้านส่วนตัวและอาชีพ ทักษะทางปัญญารวมถึงการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาทักษะชีวิตเช่นความฉลาดทางอารมณ์และความยืดหยุ่น (Naqvi & Chandra, 2025) บุคคลที่มีความสามารถทางปัญญาที่แข็งแกร่งมีความพร้อมในการรับและใช้ทักษะชีวิตได้ดีขึ้นช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ชีวิตต่าง ๆ (Naqvi & Chandra, 2025) ทักษะชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถจัดการความเครียดตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเอาชนะความท้าทายร่วมสมัย (Johnson, 2017) การรวมทักษะชีวิตเข้ากับการศึกษาส่งเสริมผลการศึกษาและความนับถือตนเองที่ดีขึ้นทำให้นักเรียนสามารถรับมือกับความต้องการประจำวัน (Johnson, 2017) ระบบการศึกษาในปัจจุบันมักให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทางปัญญามากกว่าทักษะในชีวิต ซึ่งอาจนำไปสู่การขาดความพร้อมสำหรับความท้าทายในโลกแห่งความเป็นจริง หลักสูตรควรการฝึกทักษะชีวิตสามารถส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีและความยืดหยุ่นในหมู่เยาวชน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับความท้าทายในอนาคต (Jessy & Jayachithra, 2024)

ในทางกลับกัน รากฐานที่แข็งแกร่งในหลักการสามารถให้เข็มทิศทางศีลธรรมที่แนะนำบุคคลผ่านความซับซ้อนของชีวิต ซึ่งอาจช่วยบรรเทาความจำเป็นในการฝึกทักษะชีวิตอย่าง

กว้างขวางอย่างไรก็ตาม หากไม่มีทักษะการปฏิบัติ บุคคลอาจดิ้นรนที่จะใช้หลักการเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง ในขณะที่บริบทการใช้ชีวิตของสามเณรภายใต้กฎระเบียบ และศีลธรรม ที่ป้องกันไม่ให้มีการประพฤติที่เสียหาย แต่อาจจะเป็นข้อจำกัดในการได้เรียนรู้ทุกข์ ความผิดพลาดในโลกแห่งความเป็นจริงที่ไม่มีกฎระเบียบคอยปกป้อง ดังนั้นการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ควรจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมประสบการณ์ให้สามเณรได้เรียนรู้เท่าทันเพื่อให้เกิดทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมที่พร้อมในการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างออกไป

การขาดทักษะชีวิตในทางปฏิบัติอาจเป็นอุปสรรคในการตัดสินใจและการสื่อสารในสังคมสมัยใหม่เนื่องจากบริบทการเป็นอยู่ที่เน้นการป้องกันปัญหาเป็นหลัก ในขณะที่ทักษะชีวิต เช่นการแก้ปัญหาและการคิดเชิงวิพากษ์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจที่สมเหตุสมผลหากปราศจากสิ่งเหล่านี้ บุคคลอาจหันไปใช้ทางเลือกแบบหุนหันพลันหรือนำพา การขาดทักษะในการจัดการความเครียดและอารมณ์อาจทำให้การตัดสินใจไม่ดีภายใต้แรงกดดัน (Janakiraman, 2018) ในขณะที่ทักษะการสื่อสารมีความสำคัญต่อการแสดงความคิดและทำความเข้าใจผู้อื่นการฝึกอบรมไม่เพียงพอในพื้นที่เหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง (Haerani & Sari, 2024) อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในรูปแบบการขาดความเห็นอกเห็นใจและทักษะทางสังคมอาจเป็นอุปสรรคในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลแยกตัวไม่สนใจเข้าสังคม (Hazarika, 2025)

ในทางกลับกัน บางคนโต้แย้งว่าทักษะทางวิชาการแบบดั้งเดิมยังคงมีความสำคัญต่อความสำเร็จ โดยชี้ให้เห็นว่าแนวทางที่สมดุลรวมทั้งทักษะทางปัญญาและทักษะชีวิตอาจมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการเตรียมบุคคลให้พร้อมสำหรับความซับซ้อนของชีวิตสมัยใหม่ (Naqvi & Chandra, 2025)

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ความไม่สมดุลระหว่างหลักการทางศีลธรรมกับทักษะชีวิตร่วมสมัย ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาของบุคคลในโลกปัจจุบัน แม้ว่าหลักการพื้นฐาน เช่น จริยธรรมและค่านิยม จะทำหน้าที่เป็นเข็มทิศทางศีลธรรม แต่หากขาดทักษะชีวิตในทางปฏิบัติ บุคคลอาจประสบปัญหาในการตัดสินใจ การจัดการอารมณ์ และการสื่อสาร ซึ่งล้วนจำเป็นต่อความสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัวและอาชีพ งานวิจัยระบุว่าทักษะทางปัญญา เช่น การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา เป็นฐานสำคัญของทักษะชีวิตอย่างความฉลาดทางอารมณ์และความยืดหยุ่น ระบบการศึกษาในปัจจุบันมักเน้นความรู้เชิงวิชาการมากกว่าทักษะชีวิต ทำให้ผู้เรียนขาดความพร้อมต่อสถานการณ์จริง โดยเฉพาะในบริบทของสามเณรที่อยู่ภายใต้กฎระเบียบและศีลธรรม

ซึ่งอาจจำกัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ดังนั้น การจัดการศึกษาควรผสมผสานการพัฒนาหลักการทางคุณธรรมควบคู่กับการฝึกทักษะชีวิตและทักษะสังคม เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการใช้ชีวิตในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและซับซ้อนในอนาคต

ความจำเป็นของสถานศึกษาในการจัดให้มีหลักสูตรที่ส่งเสริม soft skills

การขาดการส่งเสริมทักษะอ่อน (soft skills) อย่างเพียงพอในการจัดการการศึกษาและการพัฒนาทักษะสำหรับครูและผู้ดูแลระบบสามารถขัดขวางประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวของสถาบันการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ทักษะอ่อนเช่นการสื่อสารความเห็นอกเห็นใจ การทำงานเป็นทีม และความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญต่อการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมของสถานประกอบการศึกษาหากไม่มีทักษะเหล่านี้ ครูและผู้ดูแลระบบอาจค้นพบว่ามีส่วนร่วมของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จัดการห้องเรียน และปรับให้เข้ากับความต้องการด้านการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียนและประสิทธิภาพของสถาบัน

ทักษะอ่อน (soft skills) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของนักเรียนครูที่ขาดทักษะเหล่านี้อาจพบว่าเป็นเรื่องท้าทายในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและสนับสนุนซึ่งอาจส่งผลเสียต่อความมั่นใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียน (Ing. & Montes, 2024) ในการจัดการด้านการศึกษา ทักษะอ่อนเสริมความสามารถทางเทคนิค ทำให้ผู้ดูแลระบบสามารถเป็นผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ แก้ไขความขัดแย้ง และส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในหมู่พนักงาน (Mamasoatov & Miraliyeva, 2025) การพัฒนาทักษะอ่อนมีความสำคัญต่อการปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบการศึกษาใหม่ ๆ เช่นการเรียนรู้ทางออนไลน์และการเรียนทางไกลซึ่งต้องการการสื่อสารและความสามารถในการปรับตัวในระดับสูง (TAMAYO, 2022)

ความท้าทายและผลที่ตามมาของการขาดการส่งเสริมทักษะอ่อน อาจนำไปสู่แนวทางการศึกษาที่ไม่สามารถเตรียมความพร้อมของผู้เขียนให้สามารถมีทักษะที่พร้อมในการใช้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริง (Ing. & Montes, 2024) สถาบันการศึกษาที่ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะอ่อนอาจเผชิญกับปัญหาในการเพิ่มผลผลิตและนวัตกรรมที่ดีเนื่องจากทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และความสำเร็จของสถาบัน (Farooqi, 2011) การรวมทักษะอ่อนเข้ากับหลักสูตรที่มีอยู่และโปรแกรมการฝึกอบรม จะช่วยเพิ่มความสามารถของ

ทั้งครูและผู้ดูแลระบบนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น (Farooqi, 2011) สถาบันการศึกษาควรใช้แนวทางที่สมดุลในการพัฒนาทักษะเพื่อให้แน่ใจว่าทั้งทักษะแข็งและทักษะอ่อนได้รับการเลี้ยงดูเพื่อตอบสนองความต้องการของสภาพแวดล้อมการศึกษาที่ทันสมัย (Mamasoatov & Miraliyeva, 2025)

แม้ว่าการส่งเสริมทักษะอ่อนมีความสำคัญ แต่สิ่งสำคัญคือต้องตระหนักถึงบทบาทของทักษะหนัก(Hard Skill)ในการจัดการการศึกษาความสามารถทางเทคนิคเช่นการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการกำกับดูแลทางการเงินยังคงมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาอย่างไรก็ตามแนวทางแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับทั้งทักษะแข็งและทักษะอ่อนเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนที่นักการศึกษาและผู้บริหารต้องเผชิญในปัจจุบัน

การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนากับกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมประกอบด้วย การแสดงออกทางอารมณ์ ความไวในการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ของตนเอง การแสดงออกทางสังคม ความไวในการรับรู้ทางสังคม และการควบคุมทางสังคม องค์ประกอบทักษะทางสังคมนั้นเกี่ยวข้องเนื่องกับการควบคุมจิตใจตนเองและการปฏิบัติต่อสังคม ซึ่งพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สนับสนุนให้ผู้นำไปปฏิบัติเกิดทักษะทางสังคมได้เป็นอย่างดี ตามที่พระไพศาล วิสาโล ระบุว่า เป็น “คุณธรรมพลเมือง” (Civic Virtues) เช่น การมีวินัยในตนเอง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความเมตตากรุณาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการให้อภัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหลายๆหลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ 4 ขรรวาสธรรม 4 บุญกิริยาวัตถุ 10 ในขณะที่วินัยนั้นเป็นหลักที่ช่วยให้ผู้คนจัดระเบียบชีวิตตนเองพร้อมๆไปกับการการป้องกันการทำลายความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์ด้วยกัน นอกจากนี้หลักธรรมที่พอจะอนุโลมในการพัฒนาทักษะทางสังคมอีกอย่างหนึ่งได้แก่ ธรรมที่ไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมหรือ อปปรหานิยธรรม หลักธรรมในข้อนี้ถือเป็นหลักปฏิบัติสำหรับการอยู่ในสังคมและช่วยให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน นอกจากนี้หลักอุเบกขา แม้จะเป็นธรรมที่พูดถึงกันมาก แต่ก็เข้าใจคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วน คือเข้าใจว่า หมายถึงการวางใจเป็นกลางเท่านั้น แต่ที่จริง อุเบกขา หลักปฏิบัติต่อสังคมสำหรับการวางตัวเป็นกลางจุดหมายเพื่อไม่ให้ละเมิดธรรมหรือเสียหลักการ มิได้หมายความว่าวางใจเป็นกลางเฉย ๆ หากแต่เป็นการวางใจ

เป็นกลางที่มีจุดหมายเพื่อไม่ให้ละเมิดธรรมหรือเสียหลักการ อุเบกขานั้นเป็นธรรมและหลักการของส่วนรวม ในขณะที่แต่คำว่า “บุญ” ที่คนไทยรู้จักและพูดถึงกันอยู่ทั่วไปนั้นยังมีความหมายถึงการช่วยเหลือผู้อื่น (หรือส่วนรวม) และการขัดเกลาตนเองไปพร้อมกัน (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, 2548)

คำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสะท้อนเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมากที่สุดก็คือ คำสอนและหลักปฏิบัติในชั้นศีล เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย วาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของหมู่ชน การจัดสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่ชนนั้น และแก่ความผาสุกแห่งสมาชิกทั้งปวงของหมู่ชน อันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจภริณีที่พึงามยิ่ง ๆ ขึ้นไปกัน (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, 2548)

ในขณะที่จารีตทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยสามารถบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมช่วยเพิ่มความยั่งยืนของสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญโดยส่งเสริมความเป็นผู้นำทางศีลธรรม ความยืดหยุ่นของชุมชน และความเป็นการทำงานร่วมกันนี้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมแนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมและความสามัคคีทางสังคมที่จำเป็นสำหรับความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว พระสงฆ์ชาวไทยได้รับการระบุว่าเป็นผู้นำชุมชนที่สำคัญซึ่งมีชุดทักษะที่หลากหลายซึ่งรวมถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมและการสอนสื่อดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ (“Exploring Essential Skills for Sustainab...”, 2024)

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความคิดและหลักธรรมทางศีลธรรมของสังคมไทย (Song, 2020) ซึ่งสามารถเสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมด้วยการรวมค่านิยมทางพุทธ เข้ากับกิจกรรมการพัฒนาทักษะทางสังคมสามารถเพิ่มความยั่งยืนของสังคมไทยได้อย่างมีนัยสำคัญด้วยการส่งเสริมแนวทางปฏิบัติของความเห็นอกเห็นใจ ความสามัคคีทางสังคม และความเรียบง่าย บุคคลสามารถปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์และจิตวิญญาณ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่แข็งแกร่งขึ้นการสอดคล้องกับหลักการทางพุทธนี้ส่งเสริมให้ชุมชนที่ครอบคลุมและกลมกลืนมากขึ้น ซึ่งในที่สุดมีส่วนช่วยในการสร้างกรอบ

สังคมที่ยั่งยืนการเน้นค่านิยมเหล่านี้มีความสำคัญต่อการสร้างสังคมที่ร่ารวยและยืดหยุ่นทางวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน (Lestari et al., 2024)

แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติที่ช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะทางสังคมทั้งในมิติของการควบคุมอารมณ์การมีสติยั้งด้วยการปฏิบัติตามหลักศีลเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถเข้าร่วมแสดงออกทางสังคมได้อย่างดี ซึ่งหลายๆการแสดงออกหรือปฏิบัติการทางสังคมวิถีพุทธในสังคมปัจจุบันนั้นมีหลากหลายเพิ่มมากขึ้นในลักษณะการบูรณาการพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม หลักการทางพระพุทธศาสนากับ การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโครงการในลักษณะการบูรณาการพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมนี้เป็นกรณีศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือการพัฒนาหลักสูตรทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ได้ในอนาคต

การจัดการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย

การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและศาสนาผ่านแนวทางที่มีโครงสร้างและครอบคลุมซึ่งผสมผสานคำสอนทางศาสนาเข้ากับการพัฒนาตัวละครระบบนี้มีรากฐานอย่างลึกซึ้งในหลักการทางพุทธและพัฒนาไปตามเวลาผ่านไปเพื่อตอบสนองทั้งความต้องการทางจิตวิญญาณและสังคมกรอบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยได้รับการออกแบบมาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมทางศีลธรรม พลเมือง และความสามัคคีทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการศึกษแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่

การจัดการการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยมีบทบาทอย่างมากต่อคุณภาพการศึกษาของพระสงฆ์ สถาบันการศึกษาภายใต้คณะสงฆ์ไทยพัฒนาระบบนิเวศของการจัดการศึกษานอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตร การประกันคุณภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกฎระเบียบการปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียน (Siriwan, 2021) ความพยายามเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาและทำให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีต่อการเรียนรู้ทั้งทางศาสนาและสังคมแนวนิยมในอนาคตควรเน้นหลักสูตรที่หน่วยงานมีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะหลักสูตรด้านพระพุทธศาสนาจะเป็นการเพิ่มคุณภาพของการศึกษาในสงฆ์ได้เป็นอย่างดี (วัฒนา มีชูเสพ, 2538)

โดยภาพรวมแม้ว่าการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยมีความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญ แต่ความท้าทายยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการคุณภาพด้านวิชาการของผู้สำเร็จ

การศึกษา ตลอดถึงการสร้างความสมดุลระหว่างการศึกษาศาสนาแบบดั้งเดิมและข้อกำหนดและความคาดหวังทางวิชาการสมัยใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (พระมหาปฏิจิจธรรม เพิ่มพิทยางกูร, 2553)

ปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยมีการจัดการศึกษาอยู่ 4 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ภายใต้บริบทของทักษะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยจึงควรมีรูปแบบการจัดการศึกษาและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะเหล่านี้ กล่าวคือ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระบบการศึกษา โดยมุ่งเน้นการสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ใหม่ได้อย่างยั่งยืน ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ รวมถึงทักษะการสื่อสาร การเรียนรู้ทางอารมณ์ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมของการทำงานและสังคมในปัจจุบันและอนาคต ส่วนด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้และศักยภาพของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนและบุคคลในสังคม เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (พระมหาเจษฎ์มฤคธัญญ์ ปญฺญาโร, 2024)

จะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและศาสนา ปลูกฝังคุณธรรมทางศีลธรรม พลเมือง และความสามัคคีทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการศึกษแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตร การประกันคุณภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และกฎระเบียบการปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายด้านคุณภาพด้านวิชาการของผู้สำเร็จการศึกษา ตลอดถึงการสร้างความสมดุลระหว่างการศึกษแบบจารีตนิยมดั้งเดิมและข้อกำหนดและความคาดหวังทางวิชาการสมัยใหม่ของสังคม อย่างไรก็ตามระบบการศึกษา

แห่งคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งพยายามจัดการศึกษาภายใต้บริบทของทักษะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้นการพิจารณาต้นทุนในวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธของวัดและสังคมไทย แล้วนำมาบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะที่สำคัญในโลกปัจจุบันโดยเฉพาะทักษะทางสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรสามารถยังรู้ความจริงของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างยิ่ง

สรุป

สถานศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย ที่มีผู้เรียนเป็นสามเณรที่มีชีวิตอยู่ภายใต้บริบทที่โอบล้อมด้วยวัดและชุมชน ซึ่งถือเป็นหนึ่งใน “ทุนทางสังคม” ที่สำคัญ กอปรกับคุณลักษณะของสามเณร เช่น ความมีวินัย เรียบง่าย และกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งเสริมหรือจำกัดการสร้างทักษะทางสังคมของสามเณร ในแต่ละวัด ถือเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนาทักษะทางสังคมของสามเณรในระบบการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทย

นอกจากนั้น วัดมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทุนทางสังคมภายในชุมชนโดยการส่งเสริมความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายสังคมพวกเขาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำหรับการโต้ตอบทางสังคมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสนับสนุนชุมชนซึ่งมีส่วนช่วยในการเป็นอยู่ที่ดีโดยรวมและความสามัคคีส่วนต่อไปนี้สรุปวิธีการต่าง ๆ ที่วัดช่วยเพิ่มทุนทางสังคม วัดทำหน้าที่เป็นพื้นที่รวบรวมชุมชนอำนวยความสะดวกในการโต้ตอบทางสังคมระหว่างกลุ่มที่หลากหลายซึ่งจะช่วยเพิ่มความไว้วางใจและความร่วมมือ วัดไทยหลายวัดมีบทบาทในการทำหน้าที่สถานที่ให้การศึกษาและถ่ายทอดความรู้ บทบาทดังกล่าวก่อให้เกิดพื้นที่ทางสังคมในการถ่ายทอดความรู้ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนทั่วไป บทบาทของวัดที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายทางสังคมจึงถือเป็นพื้นที่สำคัญให้สามเณรได้มีโอกาสได้ฝึกทักษะทางสังคมแบบธรรมชาติที่แทรกซึ่งอยู่ในการใช้ชีวิตประจำวัน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในวัด

โอกาสและความท้าทายในการพัฒนาทักษะทางสังคมภายใต้ความต้องการของตนเอง และกฎระเบียบของวัดและกรอบศีลธรรมที่เป็นจารีตทางพระพุทธศาสนา ความท้าทายสำคัญวัยเยาว์ในสถานะของสามเณรคือการปฏิบัติอยู่ภายใต้กฎระเบียบทางศีลธรรมที่ ผู้ใหญ่เชื่อว่า

เป็นแนวทางที่จะพัฒนาพฤติกรรมที่ติงานกับเด็กในสถานะสามเณรได้เป็นอย่างดี การบวชเป็นสามเณรจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ลูกหลานเป็นคนดี ซึ่งแนวคิดนี้เป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่ส่งต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่ท้าทายที่สำคัญที่สุดคือความคิดของสามเณรเอง ซึ่งโดยธรรมชาติของวัยรุ่นที่มีความเพ้อฝัน หรืออาจจะสับสนในการค้นหาตนเอง ความอยากรู้อยากเห็นเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญในการตัดสินใจคงอยู่ในสถานะของการเป็นสามเณรหรือไม่ บางรูปอยู่ในสถานการณ์สองจิตสองใจจนสุดท้ายอาจตัดสินใจสึกไปสู่เพศฆราวาสได้ ดังนั้นการดำรงอยู่ในสถานะสามเณรที่ต้องอยู่ในกฎระเบียบ กับการเป็นเด็กที่ซุกซน คือสองสิ่งที่แตกต่างกันแต่ดำเนินไปพร้อมๆ กัน ดังนั้นเด็กชายที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กและวัยรุ่นและเข้ามาบวชเป็นสามเณรที่อยู่ภายใต้กรอบจารีตของพระพุทธศาสนา ยังอาจแสดงพฤติกรรมเหมือนกับเด็กทั่วไปที่ต้องการทำตามใจตัวเอง ชอบเล่น ชอบสนุก แต่การเรียนรู้กับอารมณ์และพฤติกรรมต่างๆ ของตนเองก็จะเป็นบทเรียนการฝึกฝนทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมโดยธรรมชาติผ่านวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันไปในตัว

ความไม่สมดุลระหว่างหลักการและทักษะชีวิตร่วมสมัยส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการกับความท้าทายสมัยใหม่ แม้ว่าหลักการพื้นฐานเช่นจริยธรรมและค่านิยมเป็นสิ่งสำคัญ แต่การขาดเน้นทักษะชีวิตในทางปฏิบัติสามารถขัดขวางการพัฒนาส่วนบุคคลและความสามารถในการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่รวดเร็วในปัจจุบัน

พระพุทธศาสนามีหลักปฏิบัติที่ช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะทางสังคมทั้งในมิติของการควบคุมอารมณ์การมีสติยับยั้งด้วยการปฏิบัติตามหลักศีลเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถเข้าร่วมแสดงออกทางสังคมได้อย่างดี ซึ่งหลายๆ การแสดงออกหรือปฏิบัติการทางสังคมวิถีพุทธในสังคมปัจจุบันนั้นมีหลากหลายเพิ่มมากขึ้นในลักษณะการบูรณาการพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม หลักการทางพระพุทธศาสนากับ การสร้างสรรค์กิจกรรมหรือโครงการในลักษณะการบูรณาการพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมนี้เป็นกรณีศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือการพัฒนาหลักสูตรทักษะทางสังคมให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยใช้เทคนิคการสอนที่สอดคล้องจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้ในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยจะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ไทยมุ่งส่งเสริมศีลธรรมและศาสนา ปลุกฝังคุณธรรมทางศีลธรรม พลเมือง และความสามัคคีทางสังคม ผ่านการผสมผสานการศึกษาแบบดั้งเดิมและร่วมสมัย อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายด้านคุณภาพเชิงวิชาการของผู้สำเร็จการศึกษา ตลอดจนการสร้างคุณสมบัติระหว่างการศึกษาแบบจารีตนิยมดั้งเดิมและวิชาการสมัยใหม่ของสังคม อย่างไรก็ตามระบบการศึกษาแห่งคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งพยายามจัดการศึกษาภายใต้บริบทของทักษะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและการทำงาน และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ดังนั้นการพิจารณาต้นทุนในวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธของวัดและสังคมไทย แล้วนำมาบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะที่สำคัญในโลกปัจจุบันโดยเฉพาะทักษะทางสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนที่เป็นพระภิกษุสามเณรสามารถหยั่งรู้ความจริงของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- แก้วสิงห์ ธวัชชัย และ ประเสริฐ อินทร์รักษ์. (2561). อัตลักษณ์โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์จีนนิกาย. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/1504>
- ชนาธิป ควบภาพงษ์. (2564). การศึกษาปัจจัยของการจัดการทรัพยากรมนุษย์และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทรับเหมาก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ. (2558). เส้นทางชีวิตของสามเณรและเด็กวัดกรณีศึกษาวัดในเขตพระนคร และดุสิต กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พระมหาเจษฎ์มฤคกฤษฎ์ ปญฺญาธโร. (2567). การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารศรีสุพรรณภูมิปริทรรศน์, 2(2), 23–34.
- พนิต ดั่งดีลี, อนุชา ครูทำนา, ชาตรี รุ่งดำรงค์, ละม้าย ดั่งดีลี และ สิริณัฐ อัครีเจริญ. (2567). ขบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยหลัก ไตรสิกขาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในประเทศไทย. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(5), 1171-1187.

- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร. (2548). ขบวนการพระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่: พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Socially Engaged Buddhism). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2568 จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/519>
- พระมหาอรธชัย ญาณธโร, จุฬาพรรณพรณ์ ธนะแพทย์ และ ประจิตร มหาหิง. (2563). การบริหารงานวิชาการในยุคไทยแลนด์ 4.0 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, 7(1), 169-180.
- พระมหาปฎิจจธรรม เพิ่มพิทยางกูร. (2553). การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา มีชูเสพ. (2538). แนวโน้มการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ภายในสองทศวรรษหน้า. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Alwiyasa, R. K. (2024). Social Capital and Economic Development of the Miduana Indigenous Village Community, 2(1), 1352–1363.
- Chakra, A., & Kandhiraju, L. (2024). Life Skills - The 21st Century Skills. International Journal for Multidisciplinary Research, 6(4). <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2024.v06i04.24402>
- Farooqi, S., & Farooqi, S. (2011). Soft Skills: A Tool for Maximizing Productivity in Educational Institutes. Indian Journal of Applied Research, 3(11), 152–153. <https://doi.org/10.15373/2249555X/NOV2013/52>
- Herdiyanti, H., Sarpin, S., Indra, C. A., & Rahman, B. (2022). The Role of Social Capital in Strengthening Forest Farmer Group Networks in Kapitan Village, Belinyu Sub-district, Bangka Regency. Society, 10(2), 466–473. <https://doi.org/10.33019/society.v10i2.447>

- Ito, T., Kubota, K., & Ohtake, F. (2017). 寺院・地蔵・神社の社会・経済的帰結：ソーシャル・キャピタルを通じた所得・幸福度・健康への影響 (Long Term Effects of Buddhist Temples, Jizo Bodhisattvas and Shrines on a School Route: The Effects on Income, Happiness and Health Thorough Social Capital). Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/SSRN.2945907>
- Jessy, S., & Jayachithra, Dr. J. (2024). Enhancing quality of education through life skills. *International Journal of Emerging Knowledge Studies*, 03(07), 377–379. <https://doi.org/10.70333/ijeks-03-07-029>
- Johnson, B. (2017). Life Skills – Key to Success. 4(4), 113–115.
- Lestari, W., Sutiyono, S., Kasrah, R., Kundana, D., & Seneru, W. (2024). Menyelami Wawasan Buddhayana dalam Kehidupan Masyarakat Modern: Transformasi dan Tantangan.
- Mamasoatov, A., & Miraliyeva, D. (2025). Development of Hard and Soft Skills of Personnel in The Management of Educational Institutions. *International Journal of Pedagogics*, 5(6), 343–347.
- Mamasoatov, A., & Miraliyeva, D. (2025). Development of Hard and Soft Skills of Personnel in The Management of Educational Institutions. *International Journal of Pedagogics*, 5(6), 343–347.
- Naqvi, S. F., & Chandra, R. (2025). Cognitive Abilities and Life Skills: Unveiling the Nexus for Holistic Development. *Journal of Neonatal Surgery*, 14(12S), 233–242.
- Palma García, E., & Zambrano Montes, L. (2024). Gestión docente en el aula y desarrollo de habilidades blandas en estudiantes de básica media. *Sinapsis*, 25(2).
- Palma García, E., & Zambrano Montes, L. (2024). Gestión docente en el aula y desarrollo de habilidades blandas en estudiantes de básica media. *Sinapsis*, 25(2).

- Pornsiripongse, S., Sasiwongsaroj, K., & Ketjamnong, P. (2014). Buddhist Temple: A Religious Capital Approach for Preparing Thailand Toward the Aging Society (pp. 65–82). Springer, Dordrecht.
- Prasodjo, I., Fallz, I., Mukmin, N. A., & Asrani, A. (2024). The Role of Social Capital in the Implementation of Public Health Programs in West Kendari District, Kendari City. *Well-Being*, 5(1), 162–172.
- Siriwan, I. (2021). Strategic Management Education of Thai Sangha. 12(8), 2351–2356.
- Song, H. (2020). Sufficiency economy philosophy: Buddhism-based sustainability framework in Thailand. *Business Strategy and The Environment*, 29(8), 2995–3005.
- TAMAYO, V. B. (2022). New normal education on the teachers' skills in management. *International Journal of Research Publications*, 106(1).
- TICAL, G.-M. (2024). The impact of social capital on the perception and reality of public security. *International Journal of Legal and Social Order*, 4(1).